

Ribarstvo na našem Južnom Primorju

Josip Basioli, Zagreb

6. OTOK LASTOVO

Smještaj otoka Lastova u sjeveroistočnom dijelu Gargansko-pelješkog podmorskog praga, uzdignutog pred južnojadranskom dubokom kotlinom, pruža stanovnicima otoka dobre uvjete za ribolov. Otok ima razvedene obale u dužini od 46,4 km, a površinu 46,9 km². Najistureniji je u pučini od svih otoka južnodalmatinske skupine. Sve obale su mu pretežno strme. Rijetki su niski, plitki predjeli s pijeskom i muljem, prikladni za izvlačenje mreža potegača. Jugoistočna obala je naročito oskudno razvedena i strmo se ruši u more. Srednja minimalna dubina uz ovu obalu kreće se oko 60 m. Otoci na jugozapadu: Prežba, Mrčara, Bratin i Vlašnik u sklopu su otoka Lastova, a oko njih se nalaze najprikladnija lovišta za potegače. Glavne prihode stanovništvo crpi od poljoprivredne proizvodnje, na prvom mjestu od vinarstva, a od ribolova dobijaju se dobri prihodi.

Lovišta za malu plavu ribu u lastovskom području smatraju se prvorazrednim u dalmatinskom ljetnom ribolovu. Lastovskij se ribari ređaju po žrijebu na ova glavna lovišta srdela: Hrid, Pod Mrčarom, uvala Lastova, Za Planiku, Duboka i Sito, zatim u uvalama Dovnja i Nevalja na otočiću Sušcu. Pored toga ima ovo područje još desetak slobodnih, dobrih lovišta za mreže plivarice. Na Sušcu lastovljani love zajednički s ribarima otoka Visa i velalučanima, a na Kopistu samo s velalučanima, dok lovišta oko Lastova i obližnjih otočića koriste sami. Srdele sa lovišta zapadne strane otoka, najveće su jadranske pecature, a one sa sjeveroistočnih lovišta osjetno su manje. Pojava lovine srdela na lastovskim lovištima pokazuje izvjesno zakašnjenje, tek u drugom redovitom mraku nastaje intezivniji lov. Srdele najčešće sadržavaju oko 70% od čitave lovine lastovskih ribara.

Od ostalih vrsta male plave ribe skuše i plavice nisu učestala lovina, a iglice se love u rijetkim intervalima, u tihim zimskim noćima po uvalama na zapadnoj strani otoka.

Putovi tuna, polanda i trupaca vode rijetko uz lastovska lovišta, a kad ti tonidi naiđu, najradije skrenu u pravcu luke Velo Jezero, gdje ih se lovi šabakunima. Česća su pojava luci i gofi, koji se teže priklanjaju k lovištima, i teže love usljed plašljivosti i strijelovite brzine kretanja.

Za lov gira, više kogolima nego zimskim potegačama, koriste se uvale zapadnog i sjeverozapadnog dijela otoka. Brakovi istočnih i zapadnih lastovskih otočića imaju vrlo dobra lovišta kočica za gire. Iskorištavaju ih ribari s otoka Korčule, jer lastovljani nemaju kočica.

Mnogobrojni brakovi na prostranom lastovskom području smatraju se među najboljim jadranskim lovištima jastoga. Posebno se u ovom lovu ističu brakovi oko Kopista i na donjim školjima. S čitavog područja gdje se love jastozi vade se koralji i spužve.

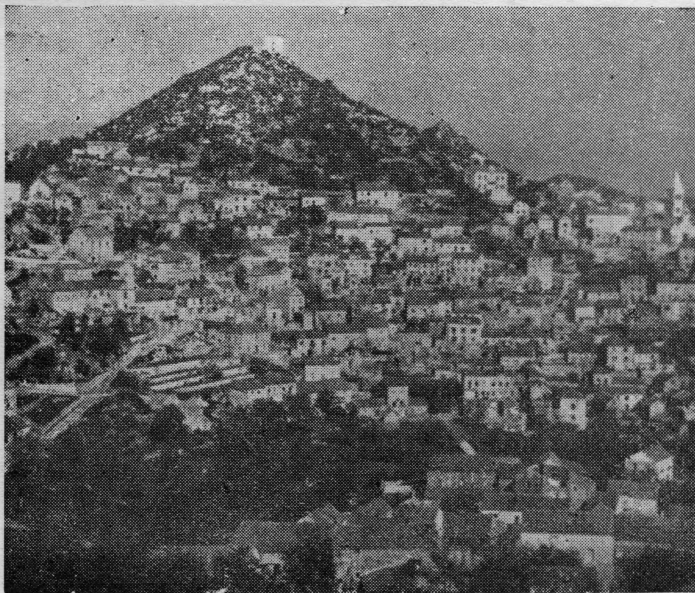
U južnom dijelu luke Velo Jezero i u Skrivenoj luci, te u još desetak uvala nalaze se mala ribarska skladišta

za spremanje mreža i usoljene ribe. Dominiraju na svim obalama lovišta za polaganje mreža stajačica i parangala.

Dubrovački su ribari dolazili na daleka lastovska lovišta već u XIII. stoljeću, dubrovčani su već tada imali razvijen lov male plave ribe uz svijetlo vatre. U uvalama Lastova dubrovački su ribari podizali barake za spremanje mreža i usoljene ribe. Od ribolova sa lastovskih lovišta, dubrovački su ribari bili obavezni davati izvjestan dio lovine knezu i nadbiskupu Dubrovnika.

Lastovljani su se bavili vađenjem koralja iz mora već počam od XV. stoljeća. U taj posao vjerovatno su ih uputili dubrovčani, koji su se jedno stoljeće prije toga uvelike bavili vađenjem i trgovinom ovog ukrasnog predmeta. Na lastovska koraljna područja dolazili su u XV. i XVI. st. Koločepljani. Lastovljani su u to vrijeme vadili koralje, prema sklopljenim ugovorima s Koločepljanima. Sve do XVIII. st. podržavali su Lastovljani ovu djelatnost. Bilo je razdoblja kada se je zabranjivao lov koralja u blizini lovišta srdela, s motivacijom, da dizanje i spuštanje sprava za vađenje koralja ometa lov srdela. Neki su kroničari spominjali da se lastovske vode mogu smatrati domovinom koralja u našem moru.

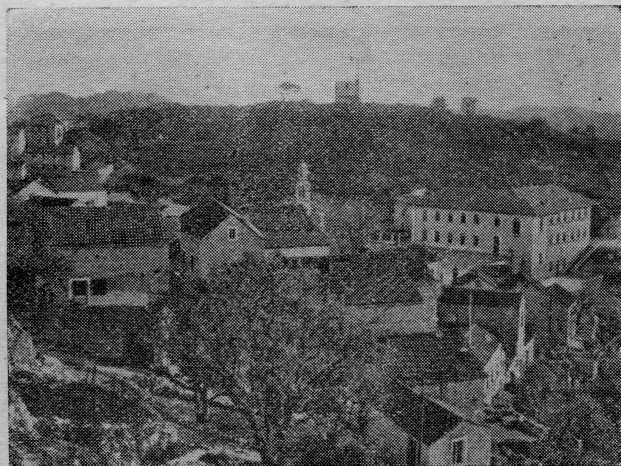
Od davnine koristili su Lastovljani u ljetnom ribolovu lovišta otočića Sušca. Od konca XVI. stoljeća nastajale su svade između Lastovljana, tadašnjih podanika dubrovačke republike i Komižana, koji su tada bili pod vlašću Venecije. Tada su nastajale diplomatske raspre između tih dviju republika za posjed otočića. Došlo je i do represalija protiv lastovljanskih ribara od strane mletačke ratne flote. Čitava dva i po stoljeća trajali su sukobi za lovišta riba i položaje za soljenje ribe na ovom otočiću. Lastovljani su

Pogled na Lastovo

tada stalno osporavali pravo ribolova Komižanima na Sušcu. Sporovi i oružani sukobi ponavljaju se i početkom XIX. stoljeća. Tada je Privremena austrijska vlada u Dalmaciji ispitivala sukob lastovljanskih i viških ribara i utvrdila, da je otok oduvijek pripadao Lastovu, ali pravo ribolova da su od davnine imali i ribari s otoka Visa. Prema Lastovskom statutu, u XVII. stoljeću su lastovski ribari morali ići na Sušac, kad bi ih po ždrijebu bio red, kako bi se s time održao kontinuitet za ta lovišta. Sporovi za lovišta riba oko otočića Sušca provlačili su se sve do iza Oslobođenja, jer su i nedavno nastajale svade između Lastovljana, Vela-lučana i Komižana, a ni danas nisu sasvim raščišćene.

U odredbama Statuta lastovske općine odražuje se i život ribara s ovog otoka. Statut donosi, iz konca XV. stoljeća, i kasnije neke pozitivne propise o reguliranju ribolova, o odnosima između vlasnika ljetnih potegača i družinara i o opskrbi naselja Lastova svježom ribom. Vlasnici potegača bili su obavezni donijeti na ribarnicu onoliko količinu ribe kolika je bila potrebna da se podmire sve potrebe stanovnika. Usoljene ribe otpremale su se s Lastova u Dubrovnik, ili su se izvozile u Italiju, a u Ston su odašljali svježe ribe. Prerađene ribe u neke vrste marinade otpremale su se na kopno, u Hercegovinu. Po Statutu su bile utvrđene cijene za usoljenje ribe, ispod i iznad kojih cijena niko nije smio ići. Zanimljiv je propis u pogledu kruha, kojeg su vlasnici potegača bili obavezni davati ribarima-družinarima. Iz brašna nije se smio vaditi cvijet, i ribarima se morao davati kruh u punoj težini. Dnevno izdavanje kruha i nekih drugih artikala ribarima-družinarima održalo se je donedavna i na mnogim drugim dalmatinskim ribolovnim područjima. Niko nije smio, po Statutu, izgrađivati male kuće na udaljenim, pustim mjestima, u uvalama, nego samo ribari, a te su kućice morale biti uvijek otvorene. Ribari su imali i tu povlasticu, da su mogli slobodno sjeći drva, za svijetljenje u ljetnom ribolovu, u svim šumama otoka. Ribari iz Rijeke Dubrovačke (Omble) nalazili su se kao družinari na ljetnim mrežama potegačama kod lastovskih ribara od konca XVIII. stoljeća pa dalje. Dekretom iz 1576. godine, dubrovačka je republika bila donijela zabranu ribolova srdelama-vojgama oko Lastova. Uхваćenim vojarima spaljivale su se mreže. U 1707. godini donijet je propis, kojim je bila predviđena kazna za dubrovačke vojegare na dva mjeseca teške tamnice, ako se uhvate na lovištima oko Lastova. Mreže i brod pripali bi onim Lastovljanima koji bi prijavili vojegare.

Lastovo

Lastovljani su pri koncu prošlog stoljeća bili jače angažirani u ribolovu nego između dva zadnja rata i danas. U 1891. godini bavila su se lovom srdela vojegama 24 lastovska broda.

Za vrijeme okupacije Lastova, između dva rata Talijani su bili na otoku podigli novo ribarsko naselje zvano »Luigi Razza«. Dovedene su bile talijanske ribarske obitelji i podignuta 21 ribarska kućica. Talijani su ovdje namjeravali uspostaviti veliki ribarski centar, a to je bio dio njihovog programa ekonomske penetracije u bivšoj Jugoslaviji. Stare lastovske ribarske družine, ostale su kompaktne i othrvale se pred najездом okupatorove tehnike ribolova. Talijanski su ribari za vrijeme okupacije sistematski opustošili bogata lastovska lovišta jastoga, pa se dugo godina nakon Oslobođenja osjećao njihov prelov. Padom fašizma svi su se talijanski ribari vratili u Italiju.

Kod ribolovnih sredstava na otoku nisu kroz zadnje pola stoljeća nastale naročite promjene, što se tiče malih ribolovnih sredstava. Jedino je nastalo osjetno smanjenje broja mreža stajačica za srdela, od 500 iz 1911. godine na današnjih 100. Od poslije rata uvedenih plivarica danas ih ima osam. Broj ribara ostao je približno isti, a motorizacija ribarskih plovila nije naročito porasla.

Oko 18% odraslog stanovništva otoka Lastova danas se bavi ribolovom. Lovina tih ribara kretala se je od 1952. do 1958. godine prosječno godišnje oko 210 tona. Srdela nose oko 70% od čitave lovine, gire 7%, jastozi 4% i t. d.

Iza Prvog svjetskog rata tvrtka Ampelea iz Trsta izgradila je u uvali Ubli, udaljenoj od naselja Lastova oko 12 km, tvornicu za preradu ribe. Tada je imala dnevni kapacitet prerade od 3 t. U zadnjem ratu djelomično je bila oštećena. U 1946. godini ponovo je započela s radom. Talijani su iz tvornice odnijeli strojeve za izradu ambalaže, pa je u prvim godinama, iza Oslobođenja oskudijevala na ambalaži. Danas posluje pod imenom »Sirena«. Ima dnevni kapacitet prerade od 4 t steriliziranih konzervi. U novije vrijeme izgrađeno je pri tvornici rashladno skladište za svježu ribu, kapaciteta 10 t. Prosječna godišnja prerada ribe kretala se je u tvornici od 1952. do 1957. godine oko 80 t steriliziranih i 7 t nesteriliziranih konzervi. U zadnje dvije godine udvostručena je proizvodnja. U tvornici je uposlano oko sto osoba, pa to daje važnost ribarstvu ovog otoka, i donosi vrijedne prilode stanovništvu.

Da tvornica ne postizava moguć kapacitet prerade uzrok je česta oskudica sirovine-svježe ribe. Sva se lovina srdela donosi u tvornicu, jastozi i neke kvalitetnije ribe izvažaju se u inozemstvo. Svu ostalu lovinu troše sami ribari ili se proda u mjestu.

Izvori i literatura:

- F. Radić, Knjiga o uredbama i običajima skupštine i općine, otoka Lastova, Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalum, Vol. 8., Zagreb 1901.
- V. Bogišić i K. Jiriček, Liber statutorum civitatis Ragusii, Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalum, Vol. 9., Zagreb 1904.
- I. Pastorović, Ribarski priručnik za 1913, Trst 1912.
- V. Lisičar, Koločep nekoć i sada, Dubrovnik 1932.
- G. Novak, Dokumenti za povijest ribarstva na istočnoj obali Jadranskog mora, Zagreb 1952.
- F. Grubišić, Jastog i hlap, Rijeka 1954.
- Državni arhivi u Dubrovniku, spisi Consilium Rogatorum, 1707, L. 171 i Diversi di Lagosta, 1720-1726.
- Historijski institut JA, Zagreb, Liber legum Republicae Rhagusinae dictus viridis.